

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Mishle

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 594 [1833 oder 1834]

כא

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9155

- (כו) נַר יְהוָה נִשְׁמַת אָדָם
חֹפֶשׁ כָּל-חֲדָרֵי-בֵטֶן:
- (כז) חֶסֶד וְאֱמֶת יִצְרוּ-מֶלֶךְ
וְסֶעֶד בַּחֶסֶד כִּסְאוֹ:
- (כח) תִּפְאַרֶת בַּחֲוָרִים כָּהֵם
וְהַדָּר זִקְנִים שׁוֹיְבָה:
- (כט) חֲבָרוֹת פָּצַע תִּמְרִיק בָּרַע
וּמִכּוֹת חֲדָרֵי-בֵטֶן:

כא

- (א) פִּלְגֵי-מַיִם לֵב-מֶלֶךְ בִּיד-יְהוָה
עַל-כָּל-אֲשֶׁר יִחְפֹּץ יִטְנֶנּוּ:
- (ב) כָּל-דֶּרֶךְ אִישׁ יִשָּׂר בְּעֵינָיו
וְתִכֵּן לִבּוֹת יְהוָה:
- (ג) עֲשֵׂה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט
נִבְחָר לִיהוָה מִזִּבְחַ:
- (ד) רוּם עֵינַיִם וּרְחִיב-לֵב
נַר רְשָׁעִים חֲטָאת:
- (ה) מַחְשְׁבוֹת חַרוּץ אֶךְ-לְמוֹתָר
וְכָל-אֵץ אֶךְ-לְמַחְסוֹר:
- (ו) פֶּעַל אֲצֵרוֹת בְּלִשׁוֹן שֶׁקֶר
הֵבֵל נִדְף מִבִּקְשֵׁי-מוֹת:
- (ז) שֶׁד-רְשָׁעִים יִגּוֹרֵם
כִּי מֵאֲנוּ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט:
- (ח) הַפְּכַפֵּךְ דֶּרֶךְ אִישׁ וּזָר
וּזְדֵךְ יִשָּׂר פִּעְלוֹ:

חמרוק קרי

(כו) נר ה' נשמת אדם. הנשמה שנקרבו מעידה עליו דבין: (כט) תפארת בחורי' כחם. כמו שתפארת בחורי' כחם בן הדרת זקנים שיבה: (ל) חבורות פצע תמרוק ברע. דרשו רבותינו הממרוק עלמו לדבר עזירה סוף בא לידי פלעי' וחבורות: ומכות חדרי בטן. זה הדרוקן:

כא (ב) כל דרך איש ישר בעיניו ותוכן. ומונה: (ד) רום עינים. גסות הרוח ורחב לב חפץ למלאות תאות לבו הוא ניר של רשעים חרישותם ומחשבותם הוא חטאתם: (ה) מחשבות חרוץ. אדם ישר המתהלך באמת ובמשפט חרוץ: אך למותר. להללחה ולריוח באות: וכל אץ. דוחק את השעה: (ו) פועל אולרות. להרבות הון: בלשון שקר הבל נדף וגו'. מוקשי (ס"א מבקשי) מות הם לו: (ז) יגורם. יגור אתם: (ח) הפכפך דרך איש זור. איש והוא זרמן המלוה דרכו הפכפך: ובית

באור

(כו) נר ה' נשמת אדם, נשמת אדם היא נר ביד ה' ובה חופש חדרי לבו, כוון בזה על השופט הפנימי דען וזיכר נעלזיכען ריכטער (דחז געז וויסטען). (כט) תפארת בחורים, כאשר תפארת בחורי' הוא הכח והתעלמות בן הדרת זקנים השיבה המורה על אפיסת כח. (ל) חמרוק, תרגומתי כדעת הראב"ע, שתמרוק הוא מענין ומרק ושטף צמים (ויקרא ו' כ"א), והביונה, שחבורות פלע ומכות חדרי בטן

משלי כ כא

באור נב

- (ב) ריא זעלע דעם מענשען איזט איינע לייכטע דעם עויגען, וואָמיט ער דעם הערצענס אינערע דורכזוכט.
- (כ) גיטע אונד טרייע בעוואַצען דען קעניג, דורך מילדע שטימצט ער זיינען טהראָן.
- (כט) דער יינגלינגע צירדע איזט איהרע קראַפט, דער אלטען שמוק איזט איין גרויעס הויפט.
- (ל) שמערצהאַטע וואונדען אונד שלעגע, ריא אינו איני גערע אינדריינגען, בעססערן דען בעוועויכט.

נטן, ינקו את איש הרעע וכן תרגם החכם (רעוויזט טע), ונראה שגם החכם גשעניזט בספר המלים שלו נוטה לזה.

כא

- (א) דעם קעניגס הערץ איזט אין גאָטטעם האַנד, וויא וואָססערבעכע לייטעט ער עם נאָך זיינעם וויללען.
- (ב) דער וואַנדעל פֿיעלער שיינט אונשולדיג צו זיין, גאָטט אָבער ערפֿאַרשט דען גייסט.
- (ג) רעכט אונד גערעכטיגקייט איבען, געפֿעללט גאָטט בעססער דען אָפֿער.
- (ד) שטאַלצע בליקקע אונד האַכמיטהיגעס הערץ, איזט דער זינדענאַקקער דער גאָטטלאָזען.
- (ה) ריא בערעכטיגקייט דער פֿלייסגען ברינגט פֿאַרטחייל, יעדע איבעראיילונג שאַפֿט נאַכטהייל.
- (ו) שעטצע דורך בעטרוג אַנגעהויבט, פֿערוועהט זעלבסט דער הויך איינעם שטערבענדען.
- (ז) דער רויב דער גאָטטלאָזען ראַפֿט זיא הין, אונד דאָך וואַללען זיא ניכט דאָו רעכט איבען.
- (ח) איזט דער מענש אין זיינעם בעטראַגען שוואַנקענד, ווירד ער שאַן פֿערדעכטיג, דער ריינע, האַנדעלט איממער גלייך.

כא (א) פלגי מים, הוא מענין כי נימזי נסלנה הארץ (בראשית י' כ"ה), ולדעתי הכוונה על הכריכות העשויו' בידי אדם להמשיך מים מהנהר (קא) נעלע, וואָססערלייטונג), כי הוא נסלג ונחלק, אך לא רגיתי לשנות התרגום שקדמני ללא כורך, ובכוונת זה המאמר עיין רלב"ג, כי דבריו נכונים למבין, אך אין לי עסק בחכמת המדיני.

(ב) כל דרך, מבואר לעיל (ט"ז ב'). (ד) גר רשעים חטאח, שעורו נר חטאת של רשעים, כאלו רוס עינים ורחש לבב כמה השדה, בו זרעו זרע רשע, והכסדי תרג' (ושרגא) וכן דעת קלית המצטיקי הראשונים, ויהי' נר כמו נר, וכן למען היות נר לדוד (מלכים א' י"א ל"ו) שגם שם ענינו נר, וכמו שתקנו בסידור התפלה, ועריכ' נר לבן ישי, ולדבריה' הכוונה, כי רחש לבב יסבב רוס עינים, והחטאת הוא נר לרשעים, שאך לאורו ילכו, ויתורגם (חייק הק"ה בעם)

איטהיגעס הערץ וואָכט טטאָלע בליקקע, ריא לייכטע דער פֿרעפֿער חזיט ריא זינדע). (ו) פעל אוצרות, כל המפרשים והמבארים חדשים וגם ישנים לא מכאו ידיהם בפירוש השסוק הזה, כאשר יראה המעיין בהם, ולכן בחרתי בדרכי אשר סלותי נבאורי מאמרי תנ"ך הקשים, והיא לפרשם, או בחסרון אות השמוע, או להעתיק האות היחס ממלה למלה אחרת, וכזה גם כאן המסלה סלולה לפני, אין מכשול ואכן נגף, כי שעורו, אולרות הבאים אך מלאשן שקר, המה גרפים (ובא ביחוד כדרכו) גם מהבל מבקשי מות, כלומר מהבל פי הוילא מן הנוטה למות אשר הוא חלש מאד; וטעם מבקשי מות, האנשים אשר הגיעו עד שערי מות ויבחרו מות מחיים, ולדעת רש"י שענינו מוקשי מות, גם זה יתכן לתרגומי, ויהיה הכוונה, האיש אשר כבר נלכד במוקשי מות. (ו) שד רשעים יגורם, שרשו גרר, וענינו הכריתה, ומזה מגרה (דיו זעענע) שיכרות העלים, והכוונה אף שיראו הרשעים כי השד יגורם, ככל זאת מאנו לעשו' משפט. (ח) השכפך דרך איש, תרגמתי כדעת השלם רא"א שאס דרך איש הפכפך ולא ישמור תכונתו (חונבע טטענדג), כבר נחשב לאיש זר, כי הוך ישר פעלו ולא יטה מדך אשר דרך בו.

ובית

(ט) ובית חצר. שוננס לבית חצירו לדב' עם אשתו. ומדרש אגדה יבא שסוף השכינה להסתלק מעל ישראל שהם באשת מדינים: ובית חצר. בית שמעונים צורעים להקב"ה כגון דמו' שהעמיד מנשה בהיכל ה': (יא) צענז לץ יחם פתי. ע"י יסורים הל"ים הפתאי' מתחמים ושנים בתשובה: (יב) משכיל לדיק. לדיקו של עולם הוא הקב"ה נותן לב להכרית בית רשע כגון זכר עמלק: (יד) מתן בסתר. לדקה: ושחר בחיק. אף זו לדקה. ינפה חמה עזה: (טו) שמחה לדיק עשות משפט. שמחה להקב"ה לעשות דין בלדיקים כדי לזכותם לחיי הע"ה ושמחה ללדי' הקב"ה שמביא יסורין עליהם כדי שיזכו לע"ה. כך נדרש במדרש תהלים: ומחמה היא לפועלי און. לפי שאין נותנים לב לשיב ואין היסורין מועילין להם ומצטערין ולא להועיל: (טז) אדם תועה מדרך הזבל. פורש מן התורה: צדק רפאים. בעדת גיהנום: (יז) איש מזסור. מי שאוהב שמצא משנה תמיד: (יח) ביפר ללדי' רשע ותחת ישרים צוגד. לדיק נחלץ ורשע בא תחתיו כגון מרכבי והמן: (יט) טוב שנת בארץ מדבר. גם זה על סילוק השכינה באמר: (כ) וכסיל אדם. וכסילות של אדם עיר

ב א ו ר

(ט) ובית חבר, הראב"ע וכן מלך פירשו בית שיש בו חברת אנשים, ולדעת אחרים הכוונה בית מחובר ומתוקן היטיב, ואולי חבר הוא מענין חובר חבר (דברי י"ח י"א)

(ט) טוב לשבת על-פנת-גג
 מאשת מדונים ובית חבר:
 (י) נפש רשע אותה-רע
 לא-יחן בעיניו רעהו:
 (יא) בענש-לץ יהפם-פתי
 ובהשכיל לחכם יקח-עצת:
 (יב) משכיל צדיק לבית רשע
 מסלף רשעים לרע:
 (יג) אטם אָזְנוּ מִזְעַק־דָּל
 גַּם-הוּא יִקְרָא וְלֹא יַעֲנֶה:
 (יד) מִתֵּן בַּסֵּתֶר יִכְפֶּה-אָף
 וְשֹׁחַד בַּחֵק חֲמָה עֲזָה:
 (טו) שְׂמֵחָה לְצַדִּיק עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט
 וּמְחַתָּה לְפֹעֲלֵי אֵוֶן:
 (טז) אָדָם תּוֹעֵה מִדֶּרֶךְ הַשְּׂכִיל
 בִּקְהָל רַפְאִים יָנוּחַ:
 (יז) אִישׁ מִחֲסוֹר אֱהָב שְׂמֵחָה
 אֱהָב יֵינֹ-וְשִׁמּוֹן לֹא יַעֲשִׂיר:
 (יח) כִּפֹּר לְצַדִּיק רִשְׁעִי
 וְתַחַת יִשְׂרָיִם בּוֹגֵד:
 (יט) טוֹב שֶׁבֶת בְּאַרְץ-מִדְבָּר
 מֵאֵשֶׁת מְדוֹנִים וְכַעֲס:
 (כ) אוֹצֵר וְנַחֲמָד וְשִׁמּוֹן בְּנוֹה חֶכֶם
 וְכֶסֶל אָדָם יִבְלַעְנוּ:
 (כא) רִדְף צַדִּיקָה וְחֶסֶד
 יִמְצֵא חַיִּים צַדִּיקָה וְכָבוֹד:

מדינים קרי. מדינים קרי. עיר

משלי כא

באור נג

(ט) בעססער אויף איינעם דאָווינקעל וואָהנען, אַלס אין איינעם שטאַטטליכען הויזע, בייא איינעם צענקישען ווייבע.

(י) באָוואַפֿטעס געמיטה ווינשט נור בעזעס, זעלכסט זיינעם מיטשולדיגען איזט ער ניכט גענייגט.

(יא) נור דורך בעשטראַפֿונג דעם שפעטטערס ווירד דער לייכטזיניגע אויפֿמערקזאַם,

דער קלוגע בעדאַרף בעלעהרונג נור, אונד ער ער-לאַנגט איינזיכט.

(יב) דער פֿראַממע ניממט זיך דער פֿאַמיליע דעם פֿרעפֿ-לערס אָן,

ווען ער אויך דיא פֿרעפֿלער אינו אונגליק שטירצען מוס.

(יג) ווער זיין אָהר פֿערשליעסט דעם פֿלעהען דעם אַרמע, ווירד איינסט זעלכסט ביטטען אונד ניכט ערהערט ווערדע.

(יד) וואָ היימליכע גאַבע גילט, ווירד וואָהל דער צאָרן בעזענפֿטיגט,

וואָ בעשטעבונגען אין דען שאַאס געוואַרפֿען ווערדען, דער שטערקסטע גרים פֿערזעהנט;

(טו) דאָך וואָהרעס רעכט אויסאיבען איזט'ס, וואָס דען אונ-שולדיגען ערפֿרייעט,

אונד דעם שולדיגען איין שרעקקען איזט.

(טז) קוים ווייכט דער מענש פֿאָן דער באָהן דער פֿערנונפֿט, זאָ איזט ער שאָן אים קריווע דער פֿערדאַממען אויפֿ-גענאָממען.

(יז) ווער נור ערגעטצונגען ליעבט, ווירד איין דירשטיגע-מענש,

ווערזוין אונד זאַלכונג ליעבט, קאָן ניע רייך ווערדען.

(יח) דער פֿרעפֿלער ווירד דיא זיהנע דעם פֿראַממען, דער טריילאָזע קעממט אָן דיא שטעללע דער רעכט-שאַפֿענען.

(יט) בעססער אין איינער וויסטע וואָהנען, אַלס בייא איינעם צענקישען באָוואַפֿטען ווייבע.

(כ) קאָכטבאַרעס אָהל ווירד אין דער וואָהנונג דעם קלוגען אַלס זעלטנער שאַטץ אויפֿבעוואַהרט,

דער טהעריכטע מענש פֿערניידעט עס.

(כא) ווער נאָך טוגענד אונד וואָהלטהון שטרעבט, פֿינדעט אין דער טוגענד לעכען אונד עהרע.

אוין
זמכלול, ואס נדעת הריק"ס אשר ימאן ביתרון ויבחר במסרון (עיין זמכלול בהוראת הוי"ו) נאמר שצוהו יין וזמן, והכוונה כי הזמן הטוב (כאשר נאמרנו לעיל י"ז), הוא כוונה חכם אך אלוה נחמד, להזממשנו לעתים רחוקי, אולם הכסיל אדם ילבענו, וכן תרגמתי. (כא) ימצא חיים צדקה והבור, לדעתי

י"א), והכוונה על היכלי עונג אשר יהנלו מהם המושלי' בספוריה' (אוקרה-כען) ויחורגם (לויבער-טאָקסס). (י) לא יחו בעיניו רעהו, תרגמתי כדע'רא'א שהכוונ' ברעהו רשע כמוהו, וכן דעת רלב"ג. (יא) בעניש לץ, הפתי לא יחכם עד ראותו עונש הלץ, אולם החכם יוסיף לקח, אס אך חשכילהו בדך מוסר. (יב) מסלף רשעים, שרש סלף הוראתו גם ההפלה (טטירלען) עיין ספר המלי' להזכ' געעניוס, ולוהיראה לי פירוש, כי הלדיק משכיל, והוא כמו אשרי משכיל אל דל (תהלים מ"א ב'), מוין ומרחס לבית רשע, כמו חיש וביתו (שמות א' א'), גם בעת שהן מסלף רשעים לרע, כלומר שידיקמו ויפיל' ברע ע"פ המשפט. (יג) גם הוא יקרא, להושיע לי. (יד טו) יכפה אף, כמו יכפוף כמו שונג ומסגה (הראב"ע), וכן בדמו"ל בוכה עליו כלי, והוא עומד במקו' שנים, יכפה אף ויכפה חמה עזה; ולדעתי שני פסוקים האלה נדבקים, והכוונה במקו' שיש מתן בסתרושזד בחיק שהדיין יקח שחד יכפה גם הרשע אף וחמת הזופט, אולם המשפט האמתי הוא אשר בו ישמח הלדיק ויחתה הרשע. (טו) אדם חועה, כמעט יטה איש מדרך השכל וכבר הוא בקהל רכאים היורדים שאולה. (יז) איש מחסור אוהב שמחה, שעורו בהיפך אוהב שמחה סופו להיות איש מחסור. (כ) אוצר נחמד ושמן, לדעתי וי"ו של ושמן נוסף כאשר הביא הרד"ק רבים זמכלול, ואס נדעת הריק"ס אשר ימאן ביתרון ויבחר במסרון (עיין זמכלול בהוראת הוי"ו) נאמר שצוהו יין וזמן, והכוונה כי הזמן הטוב (כאשר נאמרנו לעיל י"ז), הוא כוונה חכם אך אלוה נחמד, להזממשנו לעתים רחוקי, אולם הכסיל אדם ילבענו, וכן תרגמתי. (כא) ימצא חיים צדקה והבור, לדעתי

(כב) עיר גבורי' עלה חכם. זה משה רבינו שעלה לבין המלאכים גבורי כח: (ויורד וגו'. תורה): (כד) יהיר. גם רוח סופו להיות לן שאינו חס לשמוע מוסר: (כו) ולדיק יתן. כל לרכי ביתו שהקב"ה מזמן לו: (כז) אף כי בזמה יביאנו. וכ"ש כשהוא מביאו להרשיעו ובעלה רעה כגון קרבנות בלעם ובלק שלא היו מביאים אלא לקלל את ישראל: (כח) ואיש שומע. שקבל מה שכתוב בתורה לא תענה ברעך וגומר (שמות כ'): ללכת. תמיד: (כט) העז איש רשע בפניו. הרשע מראה עוזתו בשעת כעסו. בפניו מלשון אף: (ל) אין חכמה וגומר. אין כל חכם ונכון תשוב לנגד ה' כל מקו' שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב:

כב (א) נבחר שם מעושר רב. שם טוב: מכסף ומזהב. נבחר חן טוב: (ב) עושה כלס ה'. כשעני אומר לעשיר פרנסני והוא עונה קצת עושה כלס ה' הקב"ה עושה אותם מדשים לזה עני ולזה עשיר: ערוס

ב א ו ר

לדעתי יחסר במלת לדקה בי"ת השמוש, ושעור הכתוב, הרודף לדקה וחסד, ימלא בלדקה וחסד חיים וכבוד, (וחסד עומד במקו' שנים) ולא יקוה לגמול אחר. (כב) עיר גבורים, כענין עונה חכמה מגבורה. ויורד עז מבטחה, החומות הנכונה שנתחזקה, והה"א רפה, ולכן היא נוספת. (כד) זר יהיר, שעור הכתוב לדעתי כך הוא, לפעמים נקרא

(כג) עיר גבורים עלה חכם ויורד עז מבטחה: (כג) שמר פיו ולשונו שמר מצרות נפשו: (כד) זר יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון: (כה) תאות עצל תמיהנו כימאנו ידיו לעשות: (כו) כל היום התאוה תאוה וצדיק יתן ולא יחשך: (כז) זבח רשעים תועבה אף כי בזמה יביאנו: (כח) עיר כזבים יאבד ואיש שומע לנצח ידבר: (כט) העז איש רשע בפניו וישר הוא ויכין דרכיו: (ל) אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד יהוה: (לא) סוס מוכן ליום מלחמה וליהוה התשועה:

כ ב

(א) נבחר שם מעושר רב מכסף ומזהב חן טוב: (ב) עשיר ורש נפגשו עשה כלם יהוה:

יבין קרי. דרכו קרי.